

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

K Ö Z L Ö N Y

Kiadó :
Az Országos Erdészeti-Egyesület.

Szerkesztő :
Bedő Albert.

Megjelenik minden hónapban.

Tizenkilencedik évfolyam. XI. füzet. 1880. Novemberhó.

Előfizetési díj egy évre 8 frt. Az Országos Erdészeti-Egyesület azon alapító tagjai, kik legalább 150 frt alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is a 8 frt évi tagsági díj fejében, ingyen kapják. Oly alapító tagok, kik 150 frtnál kevesebbet alapítottak 3 frt kedvezményi árért járathatják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapesten, Lipótváros, Hold-utca, 21. szám, II. emelet.

A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltetnek.

Az erdészeti háziiparról.

Előadatott az Országos Erdészeti Egyesület f. évi közgyűlésén.

Irta : R ó n a i Antal, m. kir. főerdőmester.

Az iparnak, mint a munkák összességének jelentősége az által domborul ki, hogy ennek feladata : az őstermények értékét, azoknak feldolgozása, nemesebb átidomítása s művészi formákba való öntése által hatványosan emelni.

Az ipar az emberi nem művelődési történelmének régibb keletü, mert annak nyomait a történelem előtti korszakban már föltalálhatni azon kezdetleges eszközökben, a melyeket az ő ember használt. Hogy ezen kezdetleges iparczikkek teremtője nem a munkának túlságos kedvelése volt, hanem eredménye volt az inkább azon elkerülhetlen fáradságok könnyítésére irányzott törekvéseknek, melyeknek végcélja az volt, hogy az ő ember életszükségleteinek megszerzését könnyebbé, kényelmesebbé és biztosabbá tegye, magától értetődik.

A mennyiben pedig az ipartermékek iránti szükséglet a népek kulturális haladásával emelkedett, igen természetes,

hogy az emberiség művelődési fokozatai szerint az iparnak is elő kellett mozdíttatnia. Innen van az, hogy a műveltség alacsonyabb fokán álló nemzeteknél az ipar korlátolt, alig észrevehető, míg az előhaladottaknál sok millió kezét foglalkoztatva, nagy nemzetgazdasági kincset képez és némely ága a művészet határáig emelkedett.

Hazánkban a kifejlett ipar rendkívüli fontosságát, az államháztartásra nézve, különösen a lefolyt évtized ismerte fel, és annak érdekeit nemcsak a kormány, de a társadalom is mind jobban felkarolja. Ámde ott, hol a hatalmas gyár-iparnak bölcsője, a házi ipar, alig található föl, és az a ruházati kellékek legkezdetlegesebb kiállítására szorítkozik, ott annak megtelepedése és megizmosodása annál nehezebb, mert a szomszéd államok fejlett iparával kell a versenyt fölvennie akkor, a midőn létalapja folytonos rázkódásnak van kitéve az által, hogy az ügyes és jutányos munkaerő nem csak a gyér és korlátolt mérvű, de a meglévő is, nagy igényei folytán szeszélyes és igy nem állandó s nem állhatatos!

Nyugot-Európa mai fejlett iparát nem csak kedvezőbb népesedési és közművelődési viszonyainak köszöni, de az ott elterjedve volt házi iparnak, a melynek köréből ügyes kézművesek váltak ki, a kik újabb meg újabb találmányaik által megvetették a gyár-iparnak alapját.

A házi ipar nem csak mint a nagy ipar bölcsője és a vagyonosbodás hatalmas tényezője fontos, de fölötte nagy jelentősége van ennek a műveletlenségben tespedő népek életmódjának és irányának megváltoztatására, meg a szorgalmas munkásság megkedveltetésére.

Hazánkban, különösbbe az észak-keleti Kárpátokban lakó nép, az e vidéken majdnem félévig tartó téli évszakokban teljesen a tétlenségre lévén kárhoztatva, ezáltal oda jutott, hogy ma a legtöbb parasztbirtok már eluszott, és a népesedési viszonyok mindinkább kedvezőtlenebb alakot öltének

Valóban, ha e nagy vidék nyomorult kunyhóit és rongyokba burkolt lakosait a Svájc, Schwarzwald, a cseh erdők, vagy a tiroli és styriai hegyvidék népével összehasonlítjuk, elfogódik szívünk! mert még itt majdnem minden embert s gyermeket a házi ipar valamely ágával látjuk foglalkozni, amott az iszákosság elbutító hatása és az éhségtől elfonnyadt kísérteties alakoknál egyebet alig látunk.

E vidék, mely földrajzi fekvése és a talaj természeténél fogva nem kedvez a földművelésnek, a hol erdészeti és bányászati nyers termékek bővében vannak, a földművelés mostoha helyzetéből keletkező hiányokat és károkat a házi ipar lenne hivatva kárpótolni, és ezen vidéknek lenne feladata a házi ipar fejlesztése által, a gyáriparnak a megfelelő munkaerőt szolgáltatni és biztosítani.

Munkásaink ugyanis a gyármunkához kellő türelemmel nem bírván, csakhamar megunják az egyforma gépies foglalkozást, s mielőtt a megkívántató gyakorlottságot elsajátítanak, máris visszavágyódnak régi életmódjukhoz. És ha egyszer ezen vágy erőt vett rajtuk, nincs hatalom, mely őket visszatartsa.

És ez nagy baj, igen nehéz állapot, mert népünk jellemét, kedélyét kell megváltoztatnunk, pedig mindjárt a zsenge ifju korban kell az átalakítást megkezdenünk. A leendő iparosnak már korán kell kezét, szemét és fejét gyakorlati munkákkal foglalkoztatni, ez pedig a család körében a házi ipar gyakorlása által eszközölhető. És így lehetne a házi ipar előiskolája a nagy- meg a gyáriparnak, így lehetne az irtószere a tétlenségnek és rugója a munka megkedvelésének.

Az észak-keleti és keleti Kárpátok csekély mérvű erdőkezelése és az itt létesített kislefoku vasipar jó részbeni megszűnése, a munka gyakorlásának a nép minden rétegébe való eljutását megakadályozván, ma ott állunk, hogy az erdőbirtokos, ha telepített famunkásokkal nem bír, kénytelen a fejsze

alá jutó évi termés alig $\frac{1}{3}$ -ad részére is idegen munkást hozatni, vagy a legjobb esetben oly munkával megelégedni, a mely a felújítási műveletek elé gördít óriási akadályokat! És ép ezért, különösen hazánk e nagy vidékén, hol a nép nyomorult életét ma már csaknem kivétel nélkül feles marhatenyésztésből tengeti, hol a vaseke még ismeretlen, vasalt szekér pedig csak a gyér művelt osztály felszereiben található! e nagy vidéken, a honnan évente százával vándorol ki a lakosság élelem hiánya folytán, és a hol az inségesek föltartására szánt kormánysegély eddigelé is százezreket nyelt el, a házi ipar meghonosítása és terjesztése nemcsak az erdő- és egyszersmind földbirtokos, de a föld népére, meg az államra is fölötte fontos.

Az erdőbirtokosra jelentőséggel a házi ipar nem csak azért bir, mert az által a nyers termékeknek, habár csak jelentéktelen részét is, értékesíteni lesz képes; de különösen azért, mert az eddig tétlen nép a munkát megfogván kedvelni, legalább kilátásba helyezhető az, hogy az eddig a szomszédos örökös tartományokból szerezni kényszerült munkaerő helyett, a bennlakók is hozzáfogván a fejsze és fűrészhez nyúlni, a legujabb időig tapasztalt tág keretü munkabér-hullámzások hátrányainak nem lesz kitéve.

A népre pedig a házi ipar meghonosítása és terjesztése egyenesen életkérdést képez. A házi ipar üzése által a népizlésnek szükségkép nemesbűlnie kell, a mely körülmény, mint a művelődésnek egyik fokozata, az igények emelkedését és szaporodását vonja maga után, ez pedig békétlen ösztönzője az emberi szorgalomnak, a munkásság hatványozásának, hogy ezek segítségével az életszükségletté vált igények kielégíttessenek. És ekkép a házi ipar egyik főtényezője lehet, a tétlenség hinárjában elsüppedt kiskoru népnek, a társadalom javára leendő megmentésében. De nem kisebb jelentősége van a házi iparnak az államra nézve is, mert a hol ez virágzik,

meg van az adóalapnak főtényezője, az általános jólét; és az állampénztár nem ismeri az inséges kölesönöket és kormánysegélyeket, melyek, fájdalom, nálunk a fölvidéken majdnem minden évben előfordulnak.

Az előadottakkal szemben azonban nem szabad arról sem megfeledkezni, hogy a házi ipar jelentősége iránti hitet, azon korszak, a melyben a kézi ügyességet helyettesítő különféle gépek keletkeztek, nem csak erősen megingatta, de azon látszatnak adott helyet, mintha a kézműipar egyáltalában jogosultságát egészen elvesztette volna. A nagy ipar gyors fejlődése, nem kis számát tette tönkre azon iparvállalatoknak, a melyek létalapját a kézimunka képezte, és már-már azon nézet vergődött túlsúlyra; hogy a gépek közrehatásán alapuló gyáriparnak a kis ipart természetszerűen el kell nyelnie. Időközben azonban azon tapasztalat tétetett, hogy nem csak a kis ipar állhat meg a gyáripar mellett, különösen ha az művészi célokat követ, de még a házi ipar is kiállja a versenyt! Ezért igen helyesen jegyzi meg dr. Exner tanár, a birodalom túlfelébenei lelkes terjesztője az erdészeti házi iparnak, hogy: „A házi ipar megsemmisülése csak akkor következhetik be, ha az az általános haladásnak, javára felhasználható vívmányait nem érvényesíti, és ha azon térről vissza nem vonul, a mely természetszerűen a motorok által hajtott gépek körébe esik. Egy szóval, a nyers termékeknek erőműtani és vegyi uton való átalakítását célzó gyáripar mellett ma nem csak a kézműiparnak, különösen mint műiparnak, de a házi iparnak is van létjogosultsága!”

„Azonban az államhatalomnak is meg van e téren azon fontos feladata, hogy a kis- és házi ipart támogatván, egyszerűsrimind annak vezetője, tanácsadója és segítője legyen azon visszás helyzetében, a melybe a gyáripar hatalmas kifejlődése által jutott.“

Hogy a házi ipar azon ága, a mely különösebben a fa feldolgozását czélozza, államhatalom támogatására érdemes, nem tartom feleslegesnek némely idevágó közgazdászati és kereskedelmi adatot felsorolni :

Finom faragványok előállításával Tirol, Ischl, Mollen és Hallstadtban 8000 egyén foglalkozik, és évente 10.000 méter-mázsa fát használ fel, a mi körülbelől 2000 kbméter száraz műfának felel meg.

A cseh érczhegyekben különféle gyermek-játékszerek előállításával 4000 család működven, évente mintegy 3100 köbméter műfát dolgoz fel.

A bajorországi Berchtesgaden városkában műfaragványok, dobozok, játékszerek és bodnáredények házi iparszerű készítésével 400 család foglalkozik, mintegy 2000 egyénnel. Az évente felhasznált famennyiség 700 drb törzset tesz ki, a házi ipartermékek értéke pedig 60—80.000 frt között váltakozik.

Oroszország Nizsni Novgorod nevű kormánykerületében főkép fakanalak készítésével 60 helység lakossága foglalkozván, évenként 3 millió különféle nagyságu festett és festetlen kanalat állít ki, a mely elég tekintélyes mennyiségnek értéke 32—33.000 frtra megy föl. Ezenfelül Oroszország házi ipara kiterjeszkedik még a kozztromai kerületben a hárskéreg és háncsból készült kötelek és boeskorok termelésére is. Ez utóbbiaknak mérve oly roppant nagy, hogy évente 100 millió párra tétetik, és a mennyiben egy párnak előállítására 4 drb fiatal hársfa kell, a hársfaszükséglet ezen nagy mérvénél fogva a kozztromai kerületben a hársfaerdők végpusztulásukhoz közelednek. Falábbelik készítésével a nép nagy része Dániában is foglalkozik, de az itt készült faczipókra nem fiatal törzsek héja és hánca használtatik, de az idősbek fája. A legszebb és legcsinosabb faczipók Jütlandban, a legtartósabbak Seelandban készítettnek, s jelentékeny kereskedelmi kiviteli cikket képeznek.

Mint nagy jelentőségű házi ipar legmagasabb fokot ért el a faipar ez idő szerint Svédországban, a hol többé-kevésbé minden család foglalkozik azzal. Svédországnak faárubani összes kivitele évente a 60 millió forintot meghaladva, egyzersmind azt igazolja, hogy ezen 4 millió lakossággal bíró állam az erdészeti házi ipar terén rendkívüli előhaladást tett. Végül meg kellene emlékezni hazánk házi faiparáról, azonban erről vajmi keveset írhatok, habár Kubinyi Lajos „A házi ipar könyve” című művében azt állítja, hogy a többi között Ungban is virágzik a gazdasági edények házi iparszerű készítése, a magyarországi Kárpátokban pedig színezetlen játékszerek készítésével összesen 20.000, mond huszezer, család foglalkozván, az ezért a nép kezébe jutó kereset 7 millió forintot tesz ki évente! Hogy Ungban állított-nemű házi ipar nem létezik, határozottan tudom, kétségbe vagyok kénytelen vonni azt is, hogy a Kárpátokban, melyek több megyéjét igen tüzetesen ismerem, játékszerek-ipar lenne; mert én ilyennek nyomára, utánkérdezősködéseim daczára nem tudtam jönni. A házi faipar üzését legnagyobb mérvben nálunk talán a Bakonyban, a hol gazdasági eszközök készítésével foglalkoznak, a Bodroghözön, a hol különféle szüretelési kádármunkák készülnek, a bihari és erdélyi havasokban meg a Székelyföldön találjuk, a hol mindennemű bodnár-edényeket állít ki a nép.

Minő értéket képvisel a magyar állam házi faipara? ennek kipuhatolása annál nehezebb, mert maguk a hivatalos statisztikai közlemények is oly czimeket és áruczikkeket nem tartalmaznak, a melyekből az idevágó adatok lennének összeállithatók. Hogy azonban e téren is a lehető megtegyem, a rendelkezéseimre állott statisztikai adatokból a következő táblázatos kimutatást állítottam össze.

Kimutatása

Magyarország faárubani forgalmának Ausztriával és a külfölddel.

É v	Tüzifa	Mű- és épületfa	Faszén	Butorok, házi eszkö- zök, asztalos munkák stb.	Egyéb fa- árak	Összesen
é r t é k f o r i n t o k b a n						
B e h o z a t a l.						
1868.	71.019	1,096.650	.	8,609.760	317.489	10,094.918
1869.	106.181	1,456.375	17.381	12,174.913	635.452	14,390.302
1870.	92.671	1,102.644	15.433	10,536.930	245.229	11,992.907
1871.	117.327	1,643.066	7.780	5,127.100	858.704	7,753.977
1872.	123.628	2,071.134	1.008	5,456.130	815.044	8,466.944
1873.	50.141	2,042.074	28	5,597.853	973.128	8,663.224
1874.	55.464	1,638.826	.	5,406.609	924.278	8,025.177
1875.	ez évből			statistikai	följegyzések	nincsenek
1876.	356.892	193.920	23.020	.	4,201.233	4,775.065
1877.	1,944.845	195.240	25.570	.	3,857.740	6,023.395
1878.	287.667	1,407.384	26.130	.	4.189.004	5,910.185
Összesen	3,205.835	12,847.313	116.350	52,909.295	17,017.301	86,096.094
Egy évi át- lag . .	356.204	1,427.479	12.928	5,878.810	1,890.811	9,556.232
K i v i t e l.						
1868.	804.348	6,550.165	.	3,887.999	463.055	11,705.567
1869.	735.190	8,780.015	5.066	7,116.060	1,632.637	18,268.968
1870.	717.172	6,151.154	4.514	6,113.079	1,272.446	14,258.365
1871.	713.762	9,151.160	20.688	2,350.220	1,695.006	13,930.836
1872.	1,017.217	10,409.322	49.722	2,696.660	2,715,614	16,888.535
1873.	816.286	10,247.837	3.893	4,172.090	2,600.866	17,840.972
1874.	1,281.036	14,288.112	6.048	1,696.420	3,697.705	20,969.321
1875.	ez évből			statistikai	följegyzések	nincsenek
1876.	630.985	35,810.964	325.259	.	10,346.504	47,113.712
1877.	655.339	40,315.284	365.957	.	10,229.832	51,566.412
1878.	635.739	38,227.328	286.006	.	11,458.797	50,607.870
Összesen	8,007.074	179,931.341	1,067.153	28,032.528	46.112.462	263,150.558
Egy évi át- lag . .	889.675	19,992.371	118.572	3,114.725	5,123.607	29,238.950

Mintán a hivatalos „Statistikai közleményekben“ a táblázatok, fejezetek és a különféle árak csoportosítása többször változott, a meny-nyiben továbbá az 1874. év végével az e nemű följegyzések meglettek szün-
tetve, fennebbi adatok, habár nem is teljesen csálhatlanok, mindazáltal igen megközelítőknék jélezhetők.

Ebből az tetszik ki, hogy az 1868–1878. éveket felölelő tizedben átlagosan a magyar állam évenkénti behozatala 9,566.232 frt, kivitele ellenben évenként 29.238.950 frtot tett ki, s e szerint az évenként a javunkra eső felesleg 19,672.718 frtra rúg fel. Mindenesetre összehasonlítva 15 millió holdnyi erdőterületünkkel, csekélység, és még kedvezőtlenebb az arány akkor, ha párhuzamot vonunk Svédhon és közöttünk, mert amaz 4,342.000 összes lakossága daczára, mint feljebb említettem, faipari termékekben 60 millió forintnyi kivitelt produkál.

Ha nem is tudnók azt, hogy erdeink egy tetemes része maig is kihasználatlanul ad az erdőbirtokosnak gondot! és legfeljebb legeltetési célokra fordittatik, Svédhonnak említett kiviteléből arra a meggyőződésre jutunk, hogy a faipar terén nagy munka várákozik reánk még mindig!

(Folyt. köv.)

Erdők átalakításával összekötött felújítási- és mezőgazdasági műveletek.

Irta: Fürster Péter, urad. erdőmester.

(Folytatás és vége.)

A rendes viszonyok között legajánlhatóbb föntebbi két ültetési módtól azonban némely esetekben kénytelenek vagyunk eltérni. Így például midőn nagyobb területeket kell bevetnünk, s a föntebbi módok követésében elemi akadályok gátolnak. Ilyenkor szükségből követendő egy további eljárási mód az, hogy a meghatározott sortávolságban két barázdát huzatunk az ekével egyenes vonalban, egymás mellett és nem egymás ellen, s a makkot az egymásra dülő két barázda közötti